

سکوی عزیه برای اجرای تعزیه

تکیه تجریش هم مثل بسیاری از تکایای قدیمی تهران میزبان مراسم تعزیه‌خوانی بود. این تکیه یک فضای میانی دارد و ساختمانی ۲ طبقه گرداگرد آن را فرا گرفته است. فضای میانی در طول سال به جز ایام محرم به میوه‌فروشی اختصاص دارد و به بازار تجریش متصل می‌شود. طبقه بالا ویژه بانوان و طبقه پایین برای عزاداری آقایان است. رضا آرزومند، مدیر اجرایی تکیه تجریش می‌گوید: «سکویی که در میانه تکیه قرار دارد، برای اجرای تعزیه به کمک تعزیه‌خوان‌ها می‌آید. در ایام محرم با برچیده‌شدن بساط کسب‌وکار در تکیه، این سکو خودش را نشان می‌داد و بعد از فرش‌شدن، محلی برای اجرای نمایش آیینی تعزیه بود. هنوز هم رسم تعزیه‌خوانی پابرجاست و محرم امسال ۱۵ روز برنامه اجرای تعزیه داریم.»

رسم سیاهپوشان

هنوز هم انگار مرشد پافر پس از سیاهپوش شدن تکیه، برای عزاداران شمیرانی تعزیه می‌خواند؛ مثل روزهایی که شمیران نه محله‌ای اعیانی در بالای شهر بلکه روستایی ییلاقی و خوش آب و هوا بود با باغ‌های بزرگ گیلاس و گردو و کاشورزانی که با رسیدن ماه عزای سالار شهیدان دور هم جمع می‌شدند و عزای امام حسین(ع) را برپا می‌کردند؛ مراسمی که به گوته قدیمی‌های تکیه حدود ۱۵۰ سال قدمت دارد.

چند طاق نما روی چوبی

تکیه تجریش با هزینه اهالی و طایفه‌های اصیل شمیران برپا شد. سقف تیرچوبی‌اش نه تنها قدمت و وسایقه این تکیه قدیمی را به نمایش می‌گذارد بلکه نمادی از همدلی و عزم طایفه‌های قدیمی شمیران برای ساخت تکیه است. سید جمال فیاضی، یکی از اعضای قدیمی تکیه بزرگ تجریش می‌گوید: «زمانی که شمیران یک روستای ییلاقی بود طایفه‌های اصیل شمیران برای اینکه مکانی برای عزاداری داشته باشند تکیه بزرگ تجریش یا همان تکیه بالا را بنا کردند. در ابتدا چند طاق نما روی ستون‌های چوبی ساخته شد و هر طایفه هم مسئولیت سیاهپوش کردن طاق نما را مربوط به خود را بر عهده داشت. این رسم چند روز پیش از شروع محرم آغاز می‌شد و اهالی به آن سیاهپوشان می‌گفتند. با شروع مراسم عزاداری هم معمولاً بانوان در طاق نماها به تماشای مراسم عزاداری در محوطه تکیه می‌نشستند.»

۱۱۷۶

شمسی‌سالی است که تکیه تجریش توسط اهالی آبادی کهن تجریش تأسیس شد و هنوز محل گردهمایی اهالی است.

فیلم تکیه تجریش را با این کیو آر کد ببینید

پیرغلامان تجریش از ۱۵۰ سال عزاداری سیدالشهدا^ع می‌گویند
تکیه‌ای در بازار باندر قهوه

حسن حسنه زاده - کتیبه‌ای که روی ورودی تکیه بالای تجریش یا همان تکیه بزرگ نصب شده است از قدمت آن خبر می‌دهد؛ تکیه‌ای که قدمتش به دوران قاجار می‌رسد و از همان روزگار تا امروز محل گردهمایی اهالی تجریش و محله‌های اطراف بوده است. تجریش ۲ تکیه دارد؛ تکیه بالا و تکیه پایین. تکیه بالا یا تکیه بزرگ که در ورودی آستان امامزاده صالح(ع) و بازار قدیمی

فریادیا محمد ادر عاشر

ظهر روز عاشورا، بعد از عزاداری و سینه‌زنی، نوبت به نخل‌گردانی می‌رسد؛ آیینی قدیمی که هم در تکیه بالا و هم تکیه پایین تجریش از سال‌ها قبل برگزار می‌شود. سید عباس صالحی از اهالی قدیمی محله تجریش می‌گوید: «نخل را ظهر عاشورا می‌گردانند. ۲ طفل از خاندان سادات هم روی نخل می‌نشینند و مراسم عزاداری با فریاد «یا محمد!» و «وای حسین کشته شد» ادامه پیدا می‌کند. آنان می‌خوانند و نوحه‌ها و مرثیه‌های قدیمی را سر می‌دهند. هر سال شب تاسوعا اهالی تکیه پایین برای عزاداری مهمان تکیه بالا می‌شوند و تکیه بالایی‌ها هم شب عاشورا بازدید آنها را پس می‌دهند و عزاداری را در تکیه پایین برگزار می‌کنند.»

اوستامحمود تا مرشدتقی

تکیه بزرگ تجریش آنقدر قدمت دارد که برای خود موزه‌ای جمع و جور هم داشته باشد. اکنون در میان حجره‌ها و دکان‌های تکیه، حجره‌های شیشه‌ای قرار دارد که سماور، کتری‌ها و لوازم قدیمی تکیه را به نمایش گذاشته است؛ لوازمی که قدمت برخی از آنها به بیش از یک قرن می‌رسد. قهوه‌جوش رنگ و رو رفته‌ای که کنار سماور زغالی بزرگ قرار دارد، انگار هنوز عصای دست مرحوم اوستامحمود است تا قهوه‌های نابش را برای عزاداران آماده کند. کمی جلوتر در حجره‌ای دیگر عکس‌های قدیمی و سیاه و سفید قاب گرفته شده روی پارچه سبز نشسته‌اند؛ کسانی که سال‌ها پیش در تکیه تجریش خدمت کرده و از بانوان آن بوده‌اند. در میان تصاویر، چهره سیدمحمدتقی تجریشی جلب توجه می‌کند. تجریشی‌ها او را به نام مرشد تقی می‌شناختند.

کر بلا در قلب پایتخت

ضریح شبیه‌سازی شده امام حسین(ع) یکی از چشم‌نوازترین نمادهای حسینیه‌ای است که بیش از نیم قرن است در چهارراه گلوندک مامن عزاداران حسینیه است.

حسینیه کربلایی‌های مقیم تهران را سال‌ها پیش، عده‌ای از شیعیان عراقی در تهران راه‌اندازی کرده‌اند. پنجاه و چند سال پیش که دولت صدام عده‌ای از عراقی‌ها را به جرم شیعه بودن به ایران تبعید می‌کند، جمعی از این افراد ابتدا در مسجد «اقامحمد» خیابان پانزده خرداد شرقی هیئتی را تأسیس و بعدها مکانی را در چهارراه گلوندک می‌خرند که بیش از دهه‌ها است که از همین جا آماده می‌شوند برای برگزاری عزاداری‌های پرشور محرم و صفر و... شخصیت‌های زیادی از چهره‌های مذهبی، سیاسی و فرهنگی عبدالرضا هلاک مداح اهل بیت(ع) و سایر شخصیت‌ها در این حسینیه سخنرانی، منبر و مراسم داشته‌اند.

آیین خیمه سوزان و اندوه دیر رسیدن به کربلا

قبل از شروع ماه محرم مراسم سیاهپوشان در این هیئت برگزار می‌شود که در آن حدود ۴ تا هزار نفر از عزاداران حسینیه حضور می‌یابند. مقاتل امام حسین(ع) و شاعرهایی که در کربلا و عتبات اعلام می‌شود روی پیراهن‌ها نوشته و در مراسم سیاهپوشان به صورت رایگان بین عزاداران توزیع می‌شود تا آماده شوند برای یک عزاداری پر شور و واگو به حادثه عظیم کربلا در قلب تهران.

یکی از جذاب‌ترین بخش‌های عزاداری کربلایی‌های مقیم تهران آیین خیمه‌سوزی است و تفاوت آن با دسته‌های دیگر عزاداری، استفاده از طبل‌های پوستی و شیپور است. از شب تاسوعا، خیمه‌ای بلند و بزرگ در قسمت وسط چهارراه گلوندک برپا و تعزیه شروع می‌شود. سپاه عمر سعد ابتدا به سمت خیمه بزرگ‌تر که برای امام حسین(ع) است می‌روند و آن را به آتش می‌کشند و مشعل به دست به دور خیمه می‌گردند. تمام خیمه‌ها را که به آتش کشیدند کربلایی‌های مقیم مرکز که در گوشه‌ای از بازار مشغول عزاداری هستند یا حسین گویان به سوی خیمه امام در چهارراه گلوندک می‌دوند و زمانی به خیمه می‌رسند که همه در آتش سوخته و خاکستر شده است. آنها با اجرای این آیین اندوه و حسرت قبیله بنی‌اسد را که دیر به کربلا رسیده‌اند، نمایان می‌کند.

تکیه پایین تجریش کجاست؟

تجریش تکیه دیگری هم با حدود ۳ قرن قدمت دارد که اهالی به آن تکیه پایین می‌گویند. اگر چه تکیه بالا که به تکیه بزرگ هم معروف است به دلیل نزدیکی به آستان امامزاده صالح(ع) و بازار تجریش برای تهرانی‌ها شناخته شده‌تر است. اما تکیه پایین هم که در قسمت جنوبی بازار قرار دارد در ایام محرم محل برگزاری مراسم عزاداری است. نمای بیرونی تکیه پایین با آجر و کاشی‌کاری تزیین شده و فضای داخلی آن کوچک‌تر از تکیه بالاست. به همین دلیل به آن تکیه کوچک هم می‌گویند. تکیه کوچک هم سازهای ۲ طبقه است که طبقه دوم آن با پنجره‌های بزرگ چوبی به رنگ سبزه رو به میدانگاهی وسط تکیه دارد؛ جایی که در ایام محرم محل برگزاری مراسم عزاداری است. نخل چوبی و قدیمی تکیه هم در گوشه‌ای از همین بنا نگهداری می‌شود. نخل گردانی از مهم‌ترین مراسمی است که محرم در شمیران برگزار می‌شود. سقفی که با خربا و یاچنگ نگهداری شده، از زیبایی‌های معماری تکیه پایین است. اما در میانه این تکیه خبری از سکوی تعزیه نیست. تکیه کوچک درست کنار مسجد جامع تجریش قرار دارد و ایام محرم محلی است برای عزاداری و طیب‌نذری اهالی محله پایین تجریش.

۱۳۱۴

سالی است که وقف‌نامه تکیه تجریش ثبت شد اما تکیه بزرگان قدیمی‌های تکیه قدمت تکیه بزرگ به دوران قاجار می‌رسد.

۱۳۶۶

در این سال، سیل تجریش به تکیه بالا آسیب جدی وارد کرد که با همت اهالی محله تجریش دوباره این تکیه تاریخی بازسازی شد.

۱۳۸۳

در این سال، تکیه بالای تجریش یا همان تکیه بزرگ تجریش به‌عنوان یکی از آثار ملی کشور به ثبت رسید.

دید و بازدید دو تکیه بالا و پایین

روزهای تاسوعا و عاشورا تعزیه‌خوانی در تکیه بزرگ تجریش روز تاسوعا هیئت تکیه پایین تجریش برای دیدن تکیه بالا بازدید به تکیه بالا می‌آیند. گذشته رسم بر این بود که عزاداران تکیه بالا جلوی بابی آنها گاو می‌کشند. بعدازظهر عاشورا در تکیه، شام غربیان می‌گرفتند و شب به دیدن عزاداران هیئت تکیه پایین تجریش می‌رفتند و هنوز این رسم ادامه دارد. عزاداری در تکیه بالای تجریش به شکل عزاداری سنتی معمول است. هر یک از طاق نماها که در طول سال به یکی از اصناف اختصاص دارد، در ایام عزاداری سیاهپوش می‌شود و این طاق نماها به یکی از افراد محلی تعلق دارد که وظیفه سیاهپوش کردن و مهمان دعوت کردن و اطعام آن را بر عهده دارد.

قهوه‌های صدساله آقا صفا

اگر چه امروز هیئت‌های عزاداری با عطر جای گره خورده‌اند اما روزگاری از عزاداران حسینیه با قهوه پذیرایی می‌شد. هنوز اما در تکیه تجریش رسم پذیرایی از عزاداران با قهوه پابرجاست. عطر قهوه‌های مرحوم علی صفایی یا به قول تجریشی‌ها «آقا صفا» پدرش مرحوم اوستامحمود و پدر بزرگش مرحوم ابوالقاسم صفایی بیش از چند دهه است که در ایام محرم در تکیه تجریش می‌پسند. حدود یک قرن پیش بود که ابوالقاسم صفایی نیت کرد سهمی در مراسم عزای امام حسین(ع) داشته باشد. او هر سال در آبدارخانه تاریخی تکیه تجریش به ساق عزاداری‌های کهن تهران از عزاداران حسینیه با قهوه پذیرایی می‌کرد و هنوز هم این رسم به نیت بانوان آن به صورت محدود ادامه دارد. علاوه بر قهوه، پذیرایی از عزاداران با قلیان هم مرسوم بود. بزرگان تکیه دور تادور محوطه می‌نشستند و پیش از شروع مراسم قهوه و قلیان برایشان آماده می‌شد. هر چند پیش از یک دهه است که دیگر قلیان در تکیه تجریش چاق نمی‌شود.

حجره‌های متفاوت

از زمان سیل تجریش و تخریب ستون‌های چوبی تکیه، طاق نماهای معروف تکیه بزرگ تجریش برداشته شد و اکنون این رسم در حجره‌ها و مغازه‌های گرد محوطه تکیه تجریش که قدمتی به اندازه خود تکیه دارند اجرا می‌شود. حجره‌ها چند روز مانده به ماه عزای تعطیل می‌شوند تا محوطه تکیه در اختیار عزاداران حسینیه قرار بگیرد. فیاضی می‌گوید: «در گذشته شمیران به درختان گیلاس، گسردو و باغ‌های میوه‌اش معروف بود. می‌گویند باغداران و کشاورزان برای نگهداری و عرضه محصولات خود به بازار مکان مناسبی نداشتند تا اینکه تکیه بزرگ تجریش ساخته شد. بزرگان تکیه هم نیت کردند فضای زیر طاق نماها را در اختیار کشاورزان قرار دهند تا محلی برای نگهداری محصولاتشان باشد.» هنوز هم آن نیت خیر پابرجاست و حجره‌های دور تادور تکیه ۱۱ ماه سال در اختیار کاسبان قرار دارد. امروز جای حجره‌های نگهداری میوه و محصولات کشاورزی را دکان‌های بقالی، خواربارفروشی و... گرفته است. کاسبان این حجره‌ها هم هر سال در حد توان مبلغی را برای برگزاری مراسم عزاداری می‌دهند و به رسم هر ساله در طول ایام عزاداری از آنها اجاره‌ها گرفته نمی‌شود.»